

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA

Yhdenvertaisuuslaki, välitön syrjintä, syrjintäolettan kumoutuminen, koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta, hyvityssuositus, vakaumus, koulutuksen järjestäjä, koulutuksen saaminen, perusopetus

Diaarinumero: YVTLTK/XXX/202X

Antopäivä: 8.10.2026

Hakija A:n peruskoulussa oli vuonna 2025 järjestetty lukukauden päättäjäispäivänä kevätjuhla koulun liikuntasalissa 5–7 vuosiluokkien oppilaille, heidän läheisilleen ja koulun henkilökunnalle. Hakija A:n lisäksi juhlaan oli osallistunut hakija B, joka on A:n huoltaja. Kevätjuhlassa oli laulettu Suvivirren kaksi ensimmäistä säkeistöä.

Lautakunta totesi, että koulun yhteiset juhlat tulee järjestää kaikille yhteisenä ja siten, että kaikki voivat osallistua niihin vakaumuksestaan riippumatta. Lautakunta katsoi, että vaikka Suvivirsi on vakiintunut ja perinteinen osa suomalaisten koulujen kevätjuhlia, eikä kevätjuhlaa Suvivirren laulamisen johdosta ole pidettävä uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena, on se evankelisluterilaiseen uskontoon kuuluva virsi, johon kiistatta sisältyy uskonnollisia elementtejä. Uskonnon- ja omatunnonvapauden tai syrjinnän kiellon soveltumista asiaan ei voida ratkaisevasti määrittää sen perusteella, onko opetukseen kuuluva kaikille järjestettävä tilaisuus kokonaisuutena katsottava uskonnon harjoittamiseksi vai ei. Arvioitaessa, syntyykö asiassa oletttama syrjinnästä, merkitystä on lautakunnan mukaan erityisesti sillä, miten juhlan järjestelyt on tosiasiasa toteutettu juhlaan sinänsä hyväksytysti sisällytettujen oppilaan uskonnon tai vakaumuksen vastaisten uskonnollisten elementtien osalta. Tässä arvioinnissa voidaan ottaa huomioon etukäteistiedottaminen oppilaille ja näiden huoltajille juhlien sisällöstä, juhlan ohjelman kokonaisjärjestelyt, mahdolliset oppilaan tai tämän huoltajan toiveesta toteutetut oppilaskohtaiset erityisjärjestelyt sekä näistä oppilaalle aiheutuneet seuraukset.

Asiassa oppilaille tai näiden huoltajille ei ollut etukäteen ilmoitettu, että kevätjuhla sisältäisi uskonnollisen elementin. Esitetyn selvityksen perusteella virttä ei ollut sijoitettu juhlan alkuun tai loppuun. Hakijat eivät olleet siten kenneet pyytämään koulua toteuttamaan erityisjärjestelyjä, kuten mahdollistamaan hakijoiden poistumista Suvivirren laulamisen ajaksi. Mikäli hakijat olisivat näissä olosuhteissa poistuneet kesken tilaisuuden, olisi se voinut herättää tarpeetonta huomiota ja aiheuttaa sosiaalista leimautumista.

Lautakunta katsoi, että asiassa syntyi oletttama A:n välittömästä vakaumukseen perustuvasta syrjinnästä. Asiassa syntyi myös B:n osalta syrjintäoletttama. B:llä on A:n huoltajana ollut oikeus varmistaa lapselleen hänen oman uskonnollisen ja filosofisten vakaumustensa mukainen opetus ja kasvatus, eikä koulu ollut mahdollistanut A:n salista poistumista ilman hakijoiden leimautumisen riskiä. Vastaaja ei ollut kyennyt kumoamaan syrjintäoletttamaa. Hakijoita oli siten syrjitty vakaumuksen perusteella.

Lautakunta kielsi vastaajaa uusimasta hakijoiden syrjintää. Asiassa ei ollut vaadittu eikä asiassa muutoinkaan ollut perusteita uhkasakon asettamiselle. Lautakunta suositti vastaajaa maksamaan 1 000 euroa hyvityksen A:lle ja 250 euron hyvityksen B:lle. Lautakunta hylkäsi syrjintäväitteet koskien koulussa joulukuussa 2025 järjestettyä Lucia-kulkuetta. Lisäksi lautakunta katsoi, että vastaaja ei ollut laiminlyönyt velvollisuuttaan edistää yhdenvertaisuutta.

(Ei lainvoimainen)

Asia

Hakemus koskien vakaumukseen perustuvaa syrjintää ja yhdenvertaisuuden edistämistä perusopetuksessa

Asian tausta

Hakija A:n peruskoulussa on XX.5.2025 järjestetty lukukauden päättäjäispäivänä kevätjuhla koulun liikuntasalissa 5–7 vuosiluokkien oppilaille, heidän läheisilleen ja koulun henkilökunnalle. Hakija A:n lisäksi juhlaan on osallistunut hakija B, joka on A:n huoltaja. Kevätjuhlassa on laulettu Suvivirsi.

Lisäksi koulussa on XX.12.2025 järjestetty Lucia-kulkue.

Kevätjuhlaa koskevaa asiaa on käsitelty yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistossa (YVV/XXXX/202X), jossa asian käsittely on päättynyt.

Hakijoiden vaatimukset

Hakijat vaativat, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa vastaajan syrjineen hakijoita vakaumuksen perusteella.

Hakijat vaativat, että lautakunta toteaa vastaajan laiminlyöneen velvollisuutensa edistää yhdenvertaisuutta.

Hakijat vaativat, että lautakunta kieltää vastaajaa jatkamasta syrjivää menettelyä ja velvoittaa vastaajan ryhtymään toimiin yhdenvertaisuuslain mukaisten velvoitteiden täyttämiseksi.

Hakijat pyytävät lisäksi lautakuntaa suosittelemaan, että vastaaja maksaa hakijoille hyvitystä syrjinnästä.

Hakijoiden perusteluja

Kevätjuhla

Hakijoiden mukaan A:n koulussa XX.5.2025 järjestetyssä keväthuhlissa osallistujat seisoivat lippusaattueen ajan. Salin ovet suljettiin lippusaattueen saapuessa. Kaikki jatkoivat seisomista, kun heti lippusaattueen perään laulettiin kolme säkeistöä Suvivirrestä.

Hakijat katsovat, että Suvivirsi on uskonnollinen laulu, sillä se on laulettu rukous, eikä sen perinteisyys poista sen uskonnollista luonnetta. Hakijoiden mukaan Suvivirren laulamisesta ei ollut mainittu ennakoon, jolloin osallistujat eivät olleet voineet varautua siihen esimerkiksi valitsemalla sellaisen paikan, josta poistuminen olisi ollut mahdollista huomiota herättämättä. Hakijat eivät olleet havainneet valkokankaalle heijastettua juhlan ohjelmaa, mutta ohjelman heijastaminen seinälle ei hakijoiden mukaan muuttanut tilannetta ottaen huomioon, että virsi aloitettiin yllättäen ilman, että vastaaja olisi huolehtinut mahdollisuudesta poistua tätä ennen.

Tämä oli ensimmäinen kerta kun A:n huoltaja B oli läsnä kyseisen koulun keväthuhlissa. Hakijoiden mukaan huoltaja ei voi olettaa, että koulussa lauletaan uskonnollinen virsi. Huoltajalla tulee olla oikeus luottaa viranomaisen tiedottamiseen ja jos tiedotteessa ei mainita uskonnollista sisältöä, huoltaja ei voi tietää, että erillisiä järjestelyjä pitäisi ryhtyä pyytämään.

Hakijat toteavat, että mikäli hakija B olisi lähtenyt musiikin alkaessa hakemaan lastaan A:ta ja poistunut salista, olisi hän joutunut tilanteeseen, jossa hänen vakaumuksensa olisi paljastunut muille. Hakija A on kertonut kokeneensa, ettei hän tiennyt voivansa poistua luokkansa joukosta, sillä tästä ei ollut etukäteen sovittu tai annettu ohjeistusta. A myös koki, että jos hän olisi yrittänyt poistua, opettaja olisi puuttanut tilanteeseen.

Hakijat katsovat, että ovien sulkeminen, yllättävä uskonnollinen sisältö sekä tilaisuuden juhlallinen ja jäykkä rakenne teki käytännössä mahdottomaksi jättäytyä pois uskonnollisesta hetkestä ilman, että olisi joutunut muiden huomion, mahdollisen ihmettelyn tai arvostelun kohteeksi. Hakijoiden mukaan merkitystä ei ole sillä, että ovet eivät olleet lukossa.

Hakijoiden mukaan he kokivat tilanteessa voimakasta ahdistusta, epämukavuutta ja pakottavaa tunnetta jäädä osaksi uskonnollista sisältöä vastoin omaa vakaumustaan. Tilanne rikkoi hakijoiden käsityksen mukaan heidän oikeuttansa omantunnonvapauteen ja aiheutti heissä hämmennystä ja loukatuksi tulemisen kokemuksen.

Keväthuhlan jälkeen rehtorin vastauksessa huoltajalle todettiin, että jatkossakin keväthuhlissa lauletaan ja että mikäli juhlassa on uskonnollisia elementtejä, niistä tiedotetaan etukäteen. Hakijat katsovat, että rehtorin viestintä ei antanut vaikutelmaa aidosta pahoittelusta tai siitä, että tilanne olisi herättänyt koulussa pohdintaa uskonnonvapauden ja neutraliteettiperiaatteen näkökulmasta. Hakijoiden mukaan vastaajan menettelyssä ei ole kyse inhimillisestä virheestä, vaan pidempään jatkuneesta vakiintuneesta toimintatavasta.

Lucia-kulkue

Hakijat ovat tuoneet esiin, että A:n koulussa on järjestetty perinteisesti Lucia-kulkue, joka on toteutettu ilman varsinaisia uskonnollisia lauluja, mutta jossa Lucian hahmon vaatetus ja seppele viittaavat vahvasti kristilliseen pyhimysperinteeseen.

Hakijoiden mukaan Lucia-kulkueesta laadittiin ennakotiedote, mutta siinä ei esitelty vaihtoehtoja katsomuksellisesti neutraalia toimintaa, vaan siinä todettiin ainoastaan, että mikäli oppilas ei voi seurata Lucia-kulkuetta sen uskonnollisen sisällön vuoksi, huoltajaa pyydetään olemaan yhteydessä Wilman kautta. Huoltajille ei tässä vaiheessa annettu tietoa siitä, millainen vaihtoehto olisi mahdollisesti tarjolla, eikä tasavertaista valintaa tapahtumien välillä ollut. Lisäksi käytännössä neutraaliin toimintaan osallistuminen olisi merkinnyt oppilaalle koko oppitunnin menettämistä ja sijoittumista eri luokkien ja ikäryhmien muodostamaan yhteisryhmään, mikä hakijoiden mukaan vaikutti enemmän rangaistukselta kuin aidolta mahdollisuudelta osallistua katsomuksellisesti neutraaliin toimintaan.

4.-luokkalaisille järjestetty tapahtuma

Hakijat ovat lisäksi esittäneet selvitystä 4.-luokkalaisille kirkossa järjestetystä tapahtumasta.

Vastaajan vastaus

Vastaajakaupungin tai kysymyksessä olevan oppilaitoksen menettely ei vastaajan mukaan ole rikkonut yhdenvertaisuuslain 6 §:n tai 8 §:n säännöksiä juhlatilaisuuksien järjestämisessä. Vastaajan mukaan kulttuuriperinnön siirtäminen nuoremmille sukupolville on koululaitoksen tärkeä sivistyksellinen tehtävä. Suvivirren esittäminen koulujen kevätjuhliissa ei vastaajan mukaan loukkaa uskonnonvapautta, vaan on osa suomalaista kulttuuriperintöä.

Vastaaja katsoo, ettei lautakunnalla ole edellytyksiä ryhtyä hakijoiden vaatimiin yhdenvertaisuuslain 20 § 3 momentissa tarkoitettuihin toimiin.

Vastaajan perusteluja

Kevätjuhla

Vastaajakaupunki on viitannut oppilaitoksen selvitykseen, jonka mukaan kevätjuhla oli perusopetuksen opetussuunnitelman mukainen lukuvuoden päätösjuhla, joka järjestettiin koulun liikuntasalissa. Kysymyksessä olevaan 5–7 vuosiluokkien kevätjuhlaan on osallistunut noin 225 oppilasta, 20 koulun henkilökunnan jäsentä ja 100 huoltajaa tai läheistä.

Oppilaitoksen selvityksen mukaan kevätjuhla on alkanut lippukulkueella. Lippukulkueen saavuttua liikuntasalin etuosaan, on avoinna olleet liikuntasalin ovet laitettu kiinni ja kevätjuhlaan osallistuneita on ohjattu nousemaan seisomaan. Suvivirsi on laulettu lippukulkueen päätteeksi seisaaltaan juhlan etenemisen jouduttamiseksi. Suvivirrestä laulettiin kaksi ensimmäistä säkeistöä. Juhlan ohjelman koko sisältö oli heijastettu salin valkokankaalle.

Vastaaja on esittänyt, että salissa on poistumisovia kolmella seinustalla ja että ovet eivät olleet lukitut, vaan tilasta oli mahdollista poistua koko tilaisuuden ajan. Selvityksen mukaan kevätjuhlassa ei ollut ollut pakkoa osallistua uskonnolliseen sisältöön, eikä osallistumatta jättämistä olisi estetty. Ovien sulkeminen oli perustunut tilaturvallisuuteen ja juhlan häiriöttömyyteen.

Oppilaitoksen selvityksen mukaan kevätjuhlan ohjelman sisällöstä ei ollut tiedotettu oppilaita ja heidän huoltajiaan. Vastaajakaupunki on todennut, että tässä tapauksessa tiedottaminen kevätjuhlan sisällöstä on jäänyt puutteelliseksi. Tiedottamisen olisi tullut olla yksityiskohtaisempaa, jotta huoltajilla olisi ollut mahdollisuus keskustella oppilasta koskevista järjestelyistä etukäteen. Vastaajan mukaan viestinnän epäonnistumisessa ei ollut kysymys järjestelmällisestä tai tahallisesta toiminnasta, vaan yksittäisestä virheestä.

Vastaaja on esittänyt, että kun koulu käsiteltävänä olevassa tapauksessa ilmoitti oppilaille ja heidän huoltajilleen kevätjuhlan ajankohdasta, on heillä kuitenkin ollut mahdollisuus ennakoida ja selvittää hyvissä ajoin ennen tilaisuutta sen sisältö ja välttyä itselleen vaikeilta tilanteilta. Erityisesti, jos perheessä on useampia kouluikäisiä lapsia tai jos lapsi on ehtinyt käydä jo useamman vuoden koulua, koulujen tapa laulaa Suvivirsi kevätjuhlissa ei voi vastaajan mukaan olla osallistujille iso yllätys, jota on mahdotonta ennakoida.

Vastaajakaupungin mukaan koulussa noudatetaan kaupungin vuosittain antamaa lukuvuosiohjetta, joka sisältää ohjeet juhla tilaisuuksien järjestämisestä, tiedottamisesta sekä yksilöllisten järjestelyjen toteuttamisesta oppilaan vakaumuksen huomioon ottamiseksi. Aihetta koskevat ohjeet kerrotaan lukuvuosiohjeessa joka syyslukukauden alussa ja asiasta muistutetaan sähköpostitse jouluihin ja kevätjuhlien lähestyessä marraskuun ja huhtikuun aikoihin. Koulujen johtajille on lähetetty asiaan liittyvä Opetushallituksen ohje ja muistutuksia aiheesta myös syksyllä 2025 ja aina esimerkiksi koulujen rehtorien vaihtuessa. Ohjeet ovat myös jatkuvasti näkyvillä perusopetuksen Teams-kanavalla. Asiassa esitetty aineisto ei tue hakijoiden käsitystä siitä, että kyse olisi vastaajan vakiintuneesta käytännöstä.

Vastaajan mukaan tapaus osoittaa tarpeen vahvistaa yhteistyötä huoltajien ja koulun välillä sekä varmistaa, että huoltajilla on jatkossa riittävästi tietoa juhlatilaisuuksien sisällöistä. Näin voidaan ennalta ehkäistä tilanteita, joissa oppilas tai huoltaja kokee epävarmuutta tai epämukavuutta juhlaan osallistumisesta. Vastaajakaupungin mukaan se on ryhtynyt toimenpiteisiin, joilla vastaavanlaiset tilanteet voidaan jatkossa välttää. Kouluille on annettu ohje, että juhlatilaisuuksien sisällöistä tulee tiedottaa huoltajille etukäteen mahdollisimman selkeästi. Tiedottamisen tulee sisältää myös maininta mahdollisista uskonnollista alkuperää olevista, mutta kulttuurisiksi perinteiksi vakiintuneista ohjelmaosuuksista. Jatkossa juhlatilaisuuksien toteutustavat ja niihin liittyvät järjestelyt arvioidaan osana koulujen vuosittaisista yhdenvertaisuussuunnitelman seurantaa. Mainituilla

toimenpiteillä vastaaja pyrkii kertomansa mukaan vahvistamaan yhdenvertaisuuden toteutumista ja edistämään hyvää yhteistyötä koulujen ja huoltajien välillä.

Lucia-kulkue

Vastaaja on viitannut oppilaitoksen rehtorin selvitykseen, jossa todetaan muun ohella, että vuosittain koululla järjestetään aamunavauksena noin kymmenen oppilaan sisältävä Lucia-kulkue, joka kiertää koulun käytävillä kahden oppitunnin aikana noin kymmenen minuutin ajan. Kulkue laulaa Santa Lucia -laulun ensimmäistä säkeistöä suomeksi ja ruotsiksi.

Vastaajan mukaan lukuvuonna 2025–2026 huoltajia on tiedotettu Wilma-järjestelmän kautta tulevasta XX.12.2025 järjestettävästä tapahtumasta ja huoltajia on pyydetty ilmoittamaan etukäteen, mikäli lapsi ei osallistu edellä kuvattuun tapahtumaan. Tapahtumalle oli järjestetty vaihtoehtoinen tilaisuus.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on ensinnäkin kysymys siitä, onko vastaaja syrjinyt koulun oppilasta A:ta ja hänen huoltajaansa B:tä välittömästi vakaumuksen perusteella, kun koulun kevätkuullassa on vuonna 2025 laulettu Suvivirsi siitä ennalta ilmoittamatta.

Asiassa on toiseksi kysymys siitä, onko oppilas A:ta syrjitty, kun koulussa on järjestetty Lucia-kulkue joulukuussa 2025.

Asiassa on kolmanneksi kyse siitä, onko vastaaja laiminlyönyt velvollisuutensa edistää yhdenvertaisuutta.

Lautakunnan päätöksen perustelut ***Sovellettavia oikeusohjeita***

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun ohella vakaumuksen perusteella. Pykälän 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Suomen perustuslain 11 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Pykälän 2 momentin mukaan uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Suomen perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä ketään ei saa syrjiä muun ohella vakaumuksen perusteella. Pykälän 2 momentin mukaan tässä laissa tarkoitettua syrjintää on muun ohella välitön syrjintä.

Yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Pykälän 2 momentin mukaan erilainen kohtelu on kuitenkin oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Pykälän 2 momentin 1 ja 3 kohtien mukaan 2 momentin säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, kun kyse on julkisen vallan käytöstä tai julkisen hallintotehtävän hoidosta taikka koulutuksen saamisesta.

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää koskevaa asiaa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) 9 artiklan mukaan jokaisella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Lisäksi EIS:n ensimmäisen lisäpöytäkirjan 2 artikla sisältää säännöksen, jonka mukaan hoitaessaan kasvatuksen ja opetuksen alalla omaksumiaan tehtäviä valtion tulee kunnioittaa vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen heidän omien uskonnollisten ja aatteellisten vakaumustensa mukainen kasvatusta ja opetus. Artikla sisältää velvoitteen kunnioittaa vanhempien vakaumuksia varsinaisen uskonnon opetuksen ohella myös koulujen muussa toiminnassa.

Muita tulkintaohjeita

Perustuslain esityöt

Perusoikeusuudistusta koskevasta hallituksen esityksestä ilmenee, että uskonnon ja omantunnon vapautta koskeva perustuslain 11 §:n soveltamisala ulottuu opetuksen lisäksi koulujen muuhunkin toimintaan, sillä esityksen mukaan opetuksessa ja kasvatuksessa tulisi yleisestikin kunnioittaa yksilön vakaumusta, lapsen oikeuksia ja huoltajan oikeutta vastata lapsen kehityksestä. (HE 309/1993 vp, s. 56)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytäntöä

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on EIS:n 9 artiklaa ja ensimmäisen lisäpöytäkirjan 2 artiklaa koskevassa oikeuskäytännössään katsonut artikloihin sisältyvän periaatteen julkiselle vallankäyttäjälle asetetusta neutraalisuuden ja puolueettomuuden vaatimuksesta sekä uskonnollisen indoktrinaation (eli valtauskonnon käsitysten iskostaminen tai juurruttaminen koulun toiminnassa) kiellosta (esim. ihmisoikeustoimikunnan päätökset *Angeleni v. Ruotsi*, 3.12.1986 ja *Kjeldsen, Busk Madsen ja Pedersen v. Tanska*, 7.12.1976, kohta 52).

EIT on painottanut julkisen vallankäyttäjän neutraliteettiperiaatteen tärkeyttä erityisesti nuorten ja vaikutuksille alttiissa iässä olevien lasten kohdalla. (esim. *Dahlab v Sveitsi*, 15.2.1998).

EIT on tulkintakäytännössään katsonut, että uskonnonvapauden sisältyy negatiivinen ulottuvuus, mihin katsotaan kuuluvan yksilön oikeus olla tuomatta esiin omaa vakaumustaan. Esimerkiksi tapauksessa *Alexandridis v. Kreikka* valittaja, jolle oli myönnetty oikeus esiintyä oikeudellisena avustajana, ei halunnut vannoa uskonnollista, vakiokaavaa noudattavaa virkavalaa vaan antaa juhlallisen vakuutuksen. Hän joutui tällöin paljastamaan, ettei hän ollut ortodoksikristitty. EIT totesi, ettei viranomaisilla ole oikeutta tutkia henkilön uskonnonvapauden kuuluvia asioita eikä myöskään vaatia henkilöä tunnustamaan uskoa tai muuta vakaumusta. (*Alexandridis v. Kreikka*, 21.2.2008, kohdat 35–41).

Tapauksessa *Grzelak* EIT katsoi, että koulutodistuksista välillisesti ilmenevä osallistumattomuus uskonnon/etiikan tunneille johti henkilön tarpeettomaan leimautumiseen. EIT:n mukaan nimenomaan kouluympäristö on korostetusti sellainen, jossa julkinen valta ei saa välillisestikään luoda tilanteita, joissa henkilön vakaumus voi paljastua. (*Grzelak v. Puola*, 15.6.2010, kohdat 87 ja 99).

EIT on yleisesti uskonnonvapautta ja erityisesti sopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 2 artiklaa koskien korostanut sopimusvaltioiden laajaa harkintamarginaalia, joka johtuu siitä, että Euroopan maiden kesken on suuria eroja kulttuurisen ja historiallisen kehityksen osalta. EIT on kuitenkin korostanut, että pelkästään perinteeseen vetoamalla sopimusvaltio ei voi vapautua ihmisoikeussopimuksen asettamista velvoitteista. (esim. *Lautsi ym. v. Italia*, 18.3.2011 kohdat 61 ja 68–69).

Edellä mainitussa tapauksessa *Lautsi* EIT katsoi, ettei krusifiksin esilläolo italialaisissa julkisissa kouluissa johtanut kiellettyyn indoktrinaatioon eikä siten loukannut ensimmäisen lisäpöytäkirjan 2 artiklaa. EIT antoi merkitystä sopimusvaltion laajalle harkintamarginaalille ja sille, että krusifiksi oli luonteeltaan passiivinen uskonnollinen symboli, jonka vaikutus oppilaisiin ei ollut opetukseen tai uskonnollisiin menoihin rinnastuva. *Lautsi ym. v. Italia*, 18.3.2011 kohdat 68–69)

Tapauksessa *Folgerø* EIT otti huomioon sopimusvaltion historian ja perinteet ja katsoi, että väestön enemmistön harjoittaman uskonnon painottaminen koulujen opetussuunnitelmassa kaikille oppilaille suunnatussa oppiaineessa ei itsessään ollut pidettävä sellaisena poikkeamisena pluralismin ja objektiivisuuden periaatteista, mikä täyttäisi indoktrinaation tunnusmerkit. Opetusta ei ollut kuitenkaan annettu riittävän objektiivisella, kriittisellä ja moniarvoisella tavalla. EIT piti ongelmallisena sitä, että huoltajien oli vaikea pysyä etukäteen informoituna vakaumukselleen vastaisista opetuksen osista, ja opetuksen vapautuspyyntö tuli perustella ja se oli vain osittainen. EIT piti ongelmallisena myös sitä, että vapautus koulupäivän aikaisista uskonnollisista aktiviteeteista (virsien laulanta, uskonnolliset toimitukset ja koulun näytelmät) ei poistanut oppilaan velvollisuutta seurata niitä taustalta. (*Folgerø ym. v. Norja*, 29.6.2007 kohdat 88–102)

Perustuslakivaliokunnan mietinnöt

Perustuslakivaliokunta on tähdentänyt uskonnonvapauslain säätämisen yhteydessä, että tarkoituksena ei ole ollut muuttaa käytäntöjä erilaisten koulun perinteeseen kuuluvien tilaisuuksien, kuten lukukauden päättäjäisten osalta. Perustuslakivaliokunnan mukaan juhlatraditiot ovat osa suomalaista kulttuuria, eikä niitä esimerkiksi niihin mahdollisesti sisältyvän yksittäisen virren laulamisen johdosta voida uskonnollisen suvaitsevaisuuden nimissä pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavina tilaisuuksina. (PeVM 10/2002 vp, s. 7)

Perustuslakivaliokunta on Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomusta vuodelta 2012 koskevassa mietinnössään katsonut, että perustuslaista tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä ei johdu vaatimusta poistaa koulun toiminnasta kaikkea uskontoon viittaavia elementtejä sisältävää aineista. Pitkälle viety uskonnollista alkuperää olevien perinteiden välttäminen ei valiokunnan mielestä myöskään edistä uskonnollista suvaitsevaisuutta. Sen sijaan koulujen toiminnassa ja niitä koskevassa ohjauksessa on tärkeää ottaa huomioon keskeiset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä ilmenevät periaatteet, kuten indoktrinaation kieltä, julkisen vallan neutraalisuuden vaatimus sekä uskonnollinen suvaitsevaisuus ja moniarvoisuus. Perustuslakivaliokunta ei mietinnössään ole nähnyt tarvetta muuttaa kantaansa koulun perinteisten juhlien osalta. Tällaisia juhlia ei siten esimerkiksi niihin mahdollisesti sisältyvän yksittäisen virren laulamisen johdosta voida pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavina tilaisuuksina. Perustuslakivaliokunta katsoo, että muitakin vastaavia sinänsä uskonnollista alkuperää olevia traditioita voi sisältyä koulun perinteisiin juhliin. (PeVM 2/2014 vp, s. 5)

Perustuslakivaliokunnan mielestä sellaiset uskonnon harjoittamiseksi katsottavat tilaisuudet (esim. sisällöltään uskonnolliset päivänavaukset ja ohjatut ruokarukoukset), joita mahdollisesti järjestetään osana koulun normaalia päivittäistä toimintaa, voivat sen sijaan muodostua etenkin julkisen vallan neutraalisuuden vaatimuksen ja indoktrinaatiokiellon näkökulmasta

ongelmallisiksi. Jos koulussa järjestetään uskonnollisia päivänavauksia, tulee myös näiden ajankohdista tiedottaa etukäteen ja samalla huolehtia, että jokaisella on mahdollisuus olla osallistumatta näihin tilaisuuksiin. Perustuslakivaliokunnan mielestä on kaiken kaikkiaan olennaista, että oppilaalle tai hänen huoltajalleen jää todellinen ja aito vapaus valita, osallistuuko oppilas uskonnollista ainesta sisältäviin koulun tilaisuuksiin. Koulujen on tilaisuuksien aikana mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vaihtoehtoja ja mielekästä toimintaa. Lisäksi julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan se, että tilaisuuksiin osallistumisesta tai osallistumatta jättämisestä ei aiheudu oppilaalle leimautumista tai muita haitallisia seurauksia. (PeVM 2/2014 vp, s. 5–6)

Eduskunnan oikeusasiamiehen käytäntöä

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies (AOA) on käsitellyt Suvivirren kahden ensimmäisen säkeistön laulamista koulun kevätjuhlassa. Ratkaisussa AOA katsoi, että suvivirren laulaminen koulun päättäjäisjuhlissa kuuluu EIS 1. lisäpöytäkirjan 2 artiklan ja myös perustuslain 11 §:n soveltumisalaan. AOA:n mukaan tilaisuuden luonne, myös uskonnonvapauden ulottuvuutensa puolesta, koskettaa paitsi päättäjäisjuhlisiin osallistuvia oppilaita myös muun muassa näiden vanhempia ja läheisiä. AOA katsoi, että suvivirsi on vahvasti suomalaiseen traditioon vakiintunut ja perinteinen osa koulujen kevätjuhlia. Se, että suvivirsi mielletään normaaliksi osaksi koulujen kevätjuhlia, on itsessään omiaan vähentämään virren uskonnollista luonnetta päätösjuhlien asiayhteydessä laulettuna. AOA:n näkemyksen mukaan vallitsevassa kulttuuriympäristössämme suvivirren mainittu sisältö ei aiheuta sitä, että koulun päättäjäistilaisuudesta muodostuisi uskonnonvapauden negatiivisen ulottuvuuden kannalta kielletyllä tavalla luonteeltaan uskonnollinen tilaisuus. (EOAK/2488/4/13)

Valtioneuvoston oikeuskanslerin käytäntöä

Apulaisoikeuskansleri (AOKA) on ratkaisussa (OKV/230/1/2013) käsitellyt yleisemmin uskonnollisia elementtejä koulujen toiminnassa. AOKA:n mukaan myös juhlatraditioihin voi sisältyä tunnustuksellisia elementtejä, vaikka itse tilaisuus ei muutoin olisikaan uskonnollinen tai tunnustuksellinen. AOKA piti uskonnonvapauden kannalta ongelmallisena sitä, jos Opetushallituksen viittaamat 'vaikeudet' sen järjestämisessä, ettei oppilaan vakaumus kävisi koulun toiminnassa ilmi, johtavat siihen, että tilaisuuksiin joutuvat käytännössä kaikki osallistumaan vakaumuksestaan riippumatta.

AOKA totesi, että julkisen vallan tulee perustuslain 22 §:n mukaan turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen, joihin kuuluvat muun muassa yhdenvertaisuus ja uskonnonvapaus. Tämä julkiselle vallalle kuuluva turvaamisvelvoite menee perinnesyiden edelle. Tämä on erityisen tärkeää, kun kyse on aikuisten valvontavallan ja auktoriteettiaseman piirissä olevista lapsista. AOKA katsoi, että aamuhartauksien ja koulujen muiden juhlatilaisuuksien katsominen osaksi suomalaista kulttuuria ja perinnettä on

omiaan luomaan niihin osallistumiseen myös painostuksellisen elementin. Koska opettajat ovat alaikäisiin oppilaisiin nähden auktoriteettiasemassa, tilanteissa saattaa korostua kyseinen painostuksellinen elementti esimerkiksi verrattuna tilaisuuksiin, joissa osallistujat ovat aikuisia. Painostuksellisuus voi ilmetä lapsen pelkona ryhmästä poissulkeutumisesta. (OKV/230/1/2013 s. 9-10)

Opetushallituksen ohje perusopetuksen uskonnon ja elämänkatsomustiedon opetuksen sekä esiopetuksen katsomuskasvatuksen järjestämisestä sekä yhteisistä juhlista ja uskonnollisista tilaisuuksista esi- ja perusopetuksessa (OPH-3903-2022, 19.9.2022)

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua erilaisuuden kunnioittamiseen sekä vastuullisuuteen, yhteistyöhön ja toimintaan, joka edistää ihmisryhmien, kansojen, aatteiden, uskontojen ja kulttuurien välistä kunnioittamista ja luottamusta (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 2 §:n 2 mom. 422/2012). Näiden tavoitteiden tulee olla lähtökohtana myös opetukseen liittyvän suomalaisen juhlaperinnön vaalimisessa ja kehittämisessä. (s. 7)

Esi- ja perusopetuksen juhlat ovat osa opetusta ja toimintaa, johon oppilaiden tulee osallistua. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Koulun tulee tiedottaa oppilaiden huoltajille järjestettävistä tapahtumista ja niiden sisällöstä. Tarvittaessa huoltajien kanssa voidaan sopia oppilasta koskevista yksilöllisistä järjestelyistä, jos huoltaja ei halua oppilaan osallistuvan kaikkeen juhlaan kuuluvaan ohjelmaan. Järjestelyistä sovittaessa tulee ottaa huomioon oppilaan turvallisuus. Järjestelyt, kuten oppilaan siirtyminen toiseen tilaan osaksi aikaa, tulee toteuttaa hienotunteisesti ja mahdollisimman vähän huomiota herättävästi. Juhlaan sisältyville uskonnollisille elementeille ei tarvitse järjestää korvaavaa ohjelmaa tai toimintaa. (s. 8)

Asian oikeudellinen arviointi

Arvioinnin lähtökohdat

Syrjintäoletaman syntyminen yhdenvertaisuuslain 28 §:ssä tarkoitetulla tavalla edellyttää, että vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan objektiivisesti arvioiden olettaa syrjinnän kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän kiellon rikkomisesta ei riitä olettaman syntymiseen. Täyttä näyttöä syrjinnästä ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että asiaa käsittelevälle toimivaltaiselle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti olettaa syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. (HE 19/2014 vp, s. 93.)

Kevätjuhla

Hakijat katsovat tulleet syrjityksi, kun A:n koulussa on kesken tilaisuuden laulettu Suvivirsi siitä etukäteen ilmoittamatta, jolloin hakijoilla ei ollut tosiasiallista mahdollisuutta poistua Suvivirren laulamisen ajaksi huomiota herättämättä ja kokematta leimautumisen tunnetta. Vastaajan mukaan kevätkuulussa ei ole ollut pakkoa osallistua uskonnolliseen sisältöön, vaikka ovet oli suljettu, eikä asiassa ole kyse syrjinnästä, vaikka tiedottaminen kevätkuulan sisällöstä on jäänyt puutteelliseksi.

Asiassa on riidatonta, että kevätkuulaan on vuonna 2025 sisällynyt Suvivirren kaksi ensimmäistä säkeistöä ja että asiasta ei ollut ilmoitettu etukäteen huoltajille. Kuulan osallistujia oli pyydetty lippukulkueen aikana seisomaan, ja Suvivirttä oli alettu laulamaan lippukulkueen päätteeksi osallistujien seisoessa. Vastaajan mukaan näin oli toimittu kuulan etenemisen jouduttamiseksi.

Lautakunta toteaa, että koulujen lukukausien päättäjäisjuhlat ovat perusopetusasetuksen (852/1998) 3 §:n 5 momentin mukaisesti osa opetusta eli opetussuunnitelman mukaista toimintaa, joissa edellytetään niin sanottua julkisen vallan neutraalisuuden vaatimusta, jonka mukaan kaikkia uskonnollisia yhdyskuntia tai maailmankatsomuksellisia suuntauksia tulee kohdella tasapuolisesti. Yhteinen kevätkuula tulee järjestää siten, että kaikki voivat osallistua siihen vakaumuksestaan riippumatta.

Kevätkuulaa ei perustuslakivaliokunnan edellä viitattujen mietintöjen mukaan voida pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena siihen sisältyvän yksittäisen suomen kulttuuriperinteeseen kuuluvan virren laulamisen johdosta. Lautakunta toteaa, että nyt käsiteltävässä asiassa ei ole aihetta arvioida, että kevätkuulassa olisi ollut kysymys uskonnon harjoittamiseksi katsottavasta tilaisuudesta.

Lautakunta katsoo, että vaikka Suvivirsi on vakiintunut ja perinteinen osa suomalaisten koulujen kevätkuulia, eikä kevätkuulaa Suvivirren laulamisen johdosta ole pidettävä uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena, on se evankelisluterilaiseen uskontoon kuuluva virsi, johon kiistatta sisältyy uskonnollisia elementtejä.

Uskonnon- ja omatunnonvapauden tai syrjinnän kiellon soveltumista asiaan ei voida ratkaisevasti määrittää sen perusteella, onko opetukseen kuuluva kaikille järjestettävä tilaisuus kokonaisuutena katsottava uskonnon harjoittamiseksi vai ei. Tällaiselle tulkinnalle ei löydy tukea kansainvälisestä ihmisoikeusnormistosta.

Mille tahansa uskonnolliselle elementille altistuminen vastoin omaa vakaumusta ei objektiivisesti arvioiden vielä tarkoita, että kyse olisi syrjinnästä. Jotta kyse olisi yhdenvertaisuuslain vastaisesta välittömästä syrjinnästä, edellytetään, että henkilöä kohdellaan esimerkiksi vakaumuksensa perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on

kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Epäsuotuisalla kohtelulla viitataan sellaiseen menettelyyn, joko tekoon tai laiminlyöntiin, jolla menettelyn kohde asetetaan muihin nähden huonompaan asemaan. Kyse voi siten olla esimerkiksi rajoitusten, vaatimusten, rasitteiden tai velvoitteiden asettamisesta vain tietyille henkilölle tai henkilöryhmälle. (HE 19/2014 vp, s. 70)

Asiassa on tältä osin syytä huomioida, että asiassa ei ole kysymys passiivisesta uskonnollisesta elementistä, kuten rististä koulun seinällä, vaan yhteisestä virren laulamista, joka edellyttää kaikilta aktiivista osallistumista. Lautakunnan arvion mukaan kyse voi olla sellaisesta vaatimuksesta, jota voidaan pitää yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettuna epäsuotuisana kohteluna riippumatta siitä, onko tilaisuus kokonaisuudessaan katsottava uskonnon harjoittamiseksi. Tällöin korostuu julkisen vallan vastuu pyrkiä turvaamaan se, että oppilaalle tai hänen huoltajalleen jää todellinen ja aito vapaus valita, osallistuuko oppilas tilaisuuden uskonnollista ainesta sisältävään osaan.

Edellä todetuilla perusteilla lautakunta katsoo, että suomalaisen kulttuuriperinteeseen kuuluvan Suvivirren sisältäminen koulun yhteiseen juhlaan ei yksinään synnytä olettaa muuhun uskontokuntaan tai mihinkään uskontokuntaan kuulumattomaan oppilaaseen kohdistuneesta syrjinnästä. Yksittäisen uskonnollisen elementin sisältävä kaikille tarkoitettu kevätjuhla voi kuitenkin olla järjestetty tavalla, joka johtaa muihin kuin evankelisluterilaiseen uskontokuntaan tai mihinkään uskontokuntaan kuulumattomien oppilaiden epäsuotuisampaan kohteluun. Syrjintäoletaman syntymisen arvioinnissa merkitystä on erityisesti sillä, miten juhlan järjestelyt on tosiasiasa toteutettu juhlaan sinänsä hyväksytysti sisällytettyjen uskonnollisten elementtien osalta. Tässä arvioinnissa voidaan edellä mainitussa Opetushallituksen ohjeessakin viitatuksi ottaa huomioon esimerkiksi etukäteistiedottaminen oppilaille ja näiden huoltajille juhlien sisällöstä, juhlan ohjelman kokonaisjärjestelyt, mahdolliset oppilaan tai tämän huoltajan toiveesta toteutetut oppilaskohtaiset erityisjärjestelyt sekä näistä oppilaalle aiheutuneet seuraukset.

Nyt arvioitavana olevassa asiassa oppilaille tai näiden huoltajille ei ollut etukäteen ilmoitettu, että kevätjuhla sisältäisi uskonnollisen elementin, vaan ohjelma oli juhlan aikana heijastettu juhlatilan seinälle. Esitetyn selvityksen perusteella virttä ei ollut sijoitettu juhlan alkuun tai loppuun, vaan se oli laulettu osallistujien ollessa seisaltaan heti lippukulkueen päätteeksi. Hakija A tai hänen huoltajansa eivät ole siten kyenneet pyytämään koulua toteuttamaan erityisjärjestelyjä, kuten mahdollistamaan hakijoiden poistumista Suvivirren laulamisen ajaksi. Mikäli hakijat olisivat näissä olosuhteissa poistuneet kesken tilaisuuden, olisi se voinut herättää tarpeetonta huomiota ja aiheuttaa sosiaalista leimautumista. Syrjintäoletaman syntymisen arvioinnissa merkitystä on annettava sille, että hakija A on tapahtuma-aikana ollut vaikutuksille alttiissa iässä oleva lapsi, jolloin julkisen vallan neutraalisuuden vaatimus on korostunut. Asiaa kokonaisuutena arvioiden lautakunta katsoo, että A:ta on kohdeltu vakaumuksensa perusteella epäsuotuisammin kuin

muita oli kohdeltu vertailukelpoisessa tilanteessa. Asiassa syntyy siten olettaa A:n välittömästä syrjinnästä.

Hakija B:llä on A:n huoltajana ollut oikeus varmistaa lapselleen hänen oman uskonnollisen ja filosofisten vakaumustensa mukainen opetus ja kasvatus. Lautakunta katsoo, että B:tä on huoltajana kohdeltu vakaumuksensa perusteella muita vertailukelpoisessa tilanteessa olevia huoltajia epäsuotuisammin, kun vastaajan ylläpitämä koulu ei ole mahdollistanut A:n salista poistumista ilman hakijoiden leimautumisen riskiä.

Vastaaja ei ole selvittänyt, että menettely olisi yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla perustunut lakiin. Koska asiassa on kyse julkisen vallan käytöstä ja koulutuksen saamisesta, ei erilaista kohtelua voi oikeuttaa pykälän 2 momentissa tarkoitetuin perustein. Vastaaja ei siten ole kyennyt kumoamaan asiassa syntynyttä syrjintäolettaa. Vastaajakaupungin koulun on näin ollen katsottava syrjineen hakijoita välittömästi vakaumuksen perusteella. Lautakunta kieltää vastaajaa uusimasta syrjintää.

Lucia-kulkue ja kirkossa järjestetty tapahtuma

Hakijat ovat tuoneet esiin myös koulussa järjestetyn Lucia-kulkueen, jolle ei hakijoiden mukaan ollut järjestetty tasavertaista vaihtoehtoista katsomuksellisesti neutraalia toimintaa.

Esitetyn selvityksen perusteella koululla on XX.12.2025 järjestetty aamunavauksena noin kymmenen oppilaan sisältävä Lucia-kulkue, joka on kiertänyt koulun käytävillä kahden oppitunnin aikana noin kymmenen minuutin ajan laulaen Santa Lucia -laulun ensimmäistä säkeistöä suomeksi ja ruotsiksi. Huoltajia oli tiedotettu Wilma-järjestelmän kautta tapahtumasta ja pyydetty ilmoittamaan etukäteen, mikäli lapsi ei osallistu tapahtumaan. Tapahtuman rinnalle oli järjestetty vaihtoehtoinen tilaisuus, joka oli musiikkipainotteinen.

Lautakunta toteaa, että Lucia-kulkueessa on tässä tapauksessa ollut kyse sellaisesta kaikille kuuluvasta koulun perinteestä, jota ei ole pidettävä uskonnon harjoittamisena ja jolle ei lähtökohtaisesti tulisi järjestää vaihtoehtoista ohjelmaa. Koska Lucia-kulkueen uskonnollinen luonne on ollut hyvin vähäinen ja huoltajia oli tiedotettu asiasta etukäteen, ei asiassa synny syrjintäolettaa. Lautakunta hylkää hakemuksen tältä osin.

Hakijat ovat lisäksi esittäneet selvitystä 4.-luokkalaisille kirkossa järjestetystä tapahtumasta. Selvyyden vuoksi lautakunta toteaa, että hakijat eivät ole esittäneet, että tapahtuma olisi koskenut heitä, eikä asiassa synny tältä osin syrjintäolettaa.

Yhdenvertaisuuden edistämisvelvollisuutta koskeva arviointi

Hakijat ovat pyytäneet lautakuntaa tutkimaan, onko vastaaja laiminlyönyt velvollisuutensa edistää yhdenvertaisuutta. Hakijoiden käsityksen mukaan vastaaja on vakiintuneesti

laiminlyönyt velvollisuuksiaan uskonnon ja uskonnollisen perinteeseen viittaavan toiminnan kohdalla.

Vastaajakaupunki on esittänyt, että koulussa noudatetaan kaupungin vuosittain antamaa lukuvuosiohjetta, joka sisältää ohjeet juhlatilaisuuksien järjestämisestä, tiedottamisesta sekä yksilöllisten järjestelyjen toteuttamisesta oppilaan vakaumuksen huomioon ottamiseksi. Vastaajan mukaan aihetta koskevat ohjeet kerrotaan lukuvuosiohjeessa joka syyslukukauden alussa ja asiasta muistutetaan sähköpostitse jouluihin ja kevätjuhlien lähestyessä marraskuun ja huhtikuun aikoihin. Koulujen johtajille on lähetetty asiaan liittyvä Opetushallituksen ohje ja muistutuksia aiheesta myös syksyllä 2025 ja aina esimerkiksi koulujen rehtorien vaihtuessa. Vastaaja on myös esittänyt käsiteltävänä olevan tapauksen osoittavan tarpeen vahvistaa yhteistyötä huoltajien ja koulun välillä sekä varmistaa, että huoltajilla on jatkossa riittävästi tietoa juhlatilaisuuksien sisällöistä. Vastaajan mukaan jatkossa juhlatilaisuuksien toteutustavat ja niihin liittyvät järjestelyt arvioidaan osana koulujen vuosittaista yhdenvertaisuussuunnitelman seurantaa.

Lautakunta toteaa, että vastaajan lautakunnalle esittämä sähköpostiviestinvaihto ja muu selvitys tukee vastaajan selvitystä sen tekemistä edistämistoimenpiteistä. Lautakunta katsoo, että vastaajakaupungin toteuttamat toimenpiteet ovat omiaan takaamaan eri uskontoja ja vakaumuksia omaavien oppilaiden ja huoltajien yhdenvertaisen kohtelun.

Koska edellä todetussa syrjivässä menettelyssä on saadun selvityksen perusteella ollut kyse yksittäistapauksesta ja vastaaja on ilmoittanut ryhtyvänsä toimiin varmistakseen, että huoltajat saavat jatkossa riittävästi tietoa juhlien sisällöstä, asiassa ei ole syytä katsoa, että vastaaja olisi laiminlyönyt velvollisuuttaan edistää yhdenvertaisuutta. Tämän vuoksi asiassa ei myöskään ole tarpeen velvoittaa vastaajaa ryhtymään yhdenvertaisuuden edistämistoimenpiteisiin.

Lautakunta kehottaa vastaajaa kumminkin kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että sen ylläpitämissä oppilaitoksissa ollaan tietoisia juhlatilaisuuksien järjestämiseen liittyvistä yhdenvertaisuuden edistämismenpiteistä.

Uhkasakon asettaminen

Hakijat eivät ole vaatineet uhkasakon asettamista yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätöksen tehosteeksi. Lautakunta ei myöskään katso tarpeelliseksi asettaa asiassa uhkasakkoa ottaen huomioon, että asiassa on ollut kyse yksittäisestä tilanteesta ja vastaaja on esittänyt ryhtyvänsä toimenpiteisiin vahvistakseen yhteistyötä huoltajien ja koulun välillä sekä varmistakseen, että huoltajilla on jatkossa riittävästi tietoa juhlatilaisuuksien sisällöistä.

Hyvitystä koskeva suositus

Hakijat ovat pyytäneet lautakuntaa suosittamaan vastaajaa maksamaan hakijoille hyvitystä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi yhdenvertaisuuslain 20 §:n 3 momentin mukaan suosittaa hyvityksen maksamista syrjinnän kohteeksi joutuneelle.

Yhdenvertaisuuslain 24 §:n 1 momentin mukaan hyvityksen tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa teon vakavuuteen. Teon vakavuutta arvioidaan ottamalla huomioon rikkomuksen laatu, laajuus ja kesto.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan rikkomuksen laatu, laajuus ja kesto vaikuttavat hyvityksen määrään siten, että mitä vakavammasta ja mitä kauemmin jatkuneesta oikeudenloukkauksesta on kysymys, sitä suurempi tuomittavan hyvityksen tulisi olla. Rikkomuksen vakavuutta arvioidaan objektiivisten kriteerien eikä pelkästään loukatun subjektiivisen kokemuksen perusteella. Syrjinnän laatua ja laajuutta arvioitaessa voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, mitä ja kuinka vakavia seurauksia syrjinnästä on loukatulle aiheutunut, onko syrjintä ollut tietoista ja onko syrjintä perustunut useaan syrjintäperusteeseen. Hallituksen esityksessä korostetaan oikeasuhtaisuutta hyvityksen määrän arviointia ohjaavana periaatteena. (HE 19/2014 vp, s. 90.)

Edellä tässä päätöksessä esitetysti vastaajakaupungin ylläpitämässä peruskoulussa on järjestetty kevätkuuhla siten, että hakijoihin on kohdistunut syrjintää vakaumuksen perusteella. Hakija A:lle aiheutuneita seurauksia arvioitaessa on otettava huomioon hakijan nuoresta iästä johtuva haavoittuvuus. Syrjiväksi katsotun menettelyn vakavuutta korostaa vastaajan perustuslain 22 §:stä johtuva velvollisuus turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Syrjinnän moitittavuutta vähentää se, että asiassa on ollut kyse yksittäistapauksesta.

Todetut seikat kokonaisuutena huomioon ottaen lautakunta suosittaa vastaajaa maksamaan 1 000 euron hyvityksen hakijalle A ja 250 euron hyvityksen hakijalle B.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan syrjineen hakijoita vakaumuksen perusteella koulun vuonna 2025 järjestetyn kevätkuuhlan yhteydessä ja kieltää vastaajaa uusimasta syrjintää. Lautakunta hylkää muut syrjintäväitteet.

Lautakunta katsoo, ettei vastaaja ole laiminlyönyt velvollisuuttaan edistää yhdenvertaisuutta ja hylkää hakijan vaatimuksen velvoittaa vastaajan ryhtymään toimiin yhdenvertaisuuslain mukaisten velvoitteiden täyttämiseksi.

Lautakunta ei katso tarpeelliseksi asettaa asiassa uhkasakkoa.

Lautakunta suosittaa vastaajaa maksamaan 1 000 euron hyvityksen hakijalle A ja 250 euron hyvityksen hakijalle B.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut sekä

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 20 §

Uhkasakkolaki (1113/1990) 4 ja 5 §

Perusopetusasetus (852/1998) 3 §

Muutoksenhaku

Lautakunnan antamaan suositukseen hakijoille maksettavasta hyvityksestä ei saa hakea muutosta.

Muilta osin päätökseen saa hakea muutosta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kokoonpano

Asian ovat päättäneet Outi Anttila (puheenjohtaja), Husein Muhammed, Marica Nordman, Assi Salminen. Asian esittelijä Rasmus Johnson.